

Vybraný projekt Dejepisnej olympiády v školskom roku 2018/19 - kategória B

„Hrady, zámky, kaštiele, kúrie na území Slovenska“

Anotácia: Hrady, zámky, kaštiele alebo kúrie sú vo veľkom počte zastúpené na území súčasných európskych štátov. Sú neodmysliteľnou súčasťou kultúrneho dedičstva národov. Mnohé sa stali pamiatkami zapísanými do zoznamu svetového dedičstva UNESCO. Na slovenskom území tiež nájdeme takéto objekty – niektoré z nich sú známe aj v zahraničí, iné nepoznajú ani ľudia z regiónov, kde žijú.

Spomínané stavby plnili rôzne hospodárske, vojensko-obranné (strategické a fortifikačné), politické, diplomatické, reprezentatívne účely. Mnohé z hradov, zámkov, kúrií z pohľadu súčasníka na Slovensku, boli sídlami významných šľachtických rodov, panovníkov, štátnej správy, boli strediskami hospodárskeho života regiónov, slúžili pre potreby armád, v ich areáloch boli zriaďované nielen kasárne, ale i vojenské nemocnice a invalidovne – domovy pre vojenských vyslúžilcov, školy, sirotince, výrobné a umelecké dielne. Stali sa múzeami, galériami, hotelmi, reštauráciami, priestormi na umelecké podujatia, kulisami pre filmárov a pod. Ich architektúra zaujme aj dnes umeleckými štýlmi a prevedie nás - návštevníkov cez rôzne historické epochy až do súčasnosti. V ich múroch sú zapísané historické udalosti, ale aj príbehy a legendy, ktoré prekvapia a z niektorých sa nám aj dnes tají dych. Hrady, zámky, kaštiele a ich skromnejšie varianty v podobe kúrií, boli však v minulosti tiež strediskami každodenného života a mohli byť funkčné len vďaka práci jednoduchých ľudí z okolitých obcí, miest a mestečiek.

Aký bol pohľad ľudí, ktorí v nich žili a zanechali záznamy o živote na hradných kopcoch, v kaštieľoch, zámkoch či kúriách? Aký je náš dnešný pohľad na ne? Aká bola každodennosť obyvateľov týchto stavieb, hradných panstiev a ľudí, ktorí pre ne tvorili zázemie, servis, zásobovanie, údržbu...? Akým mnohorakým účelom slúžili hrady, zámky, kúrie v minulosti a akým slúžia dnes? Prejavujeme na Slovensku dostatočnú starostlivosť a záujem o ich zachovanie?

V projekte môžu študenti predstaviť hrad, zámok, kaštieľ, kúriu v regióne alebo objekt, ktorý ich zaujal kdekoľvek na Slovensku. Môžu sa pokúsiť zodpovedať vyššie položené otázky. Môžu tému spracovať aj geograficky – rozloženie objektov (a ich charakteristika) v miestnej krajine, mikroregióne, okrese a pod.

ZOZNAM ODPORÚČANEJ LITERATÚRY:

1. Dejiny, rekonštrukcie a pamiatkové ochrany mnohých hradov a kaštieľov boli spracované v odborných i reprezentatívnych publikáciách (Bratislavský hrad, Devín, Lietava, Oravský hrad, Strečno, Ľupča, Zvolen....) Na ich vydanie prispievali samosprávne kraje, preto sú dostupné v regionálnych knižniciach.

2. Cenným materiálom sú knižne vydané cestopisy rôznych autorov. Najznámejšie:

MEDŇANSKÝ, Alojz. *Dávne povesti o hradoch*. Bratislava . Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov spol. s. r. o, 2005 (staršie vydania z rokov 1974, 182, 1995, 2005)

MEDŇANSKÝ, Alojz. *Malebná cesta dolu Váhom*. Bratislava, 1962 (a novšie vydania, originál je z r. 1826).

ELIÁŠ, Michal (zostavovateľ). *Z cestopisných denníkov štúrovcov*. Martin : Vyd. Matice slovenskej, 2010.

MOLDA, Rastislav (zostavovateľ). *Cestopisné denníky štúrovcov*. Martin : Vyd. Matice slovenskej, 2014.

3. Monografie:

PISOŇ, Štefan. *Hrady, zámky a kaštiele na Slovensku*. Martin : Osveta, 1973.

KOLLÁR, Daniel – NEŠPOR, Jaroslav. *Hrady a zámky*. Bratislava : Vyd. DAJAMA, 2008, Edícia Kultúrne krásy Slovenska.

ŠKUBLA, Pavol. *Slovensko: hrady, zámky kaštiele*. Bratislava : Ottovo nakladateľstvo, 2017.

ŠKUBLA, Pavol. *Hrady, zámky a kaštiele Slovenska. História, povesti, legendy, zaujímavosti*. Bratislava : Vyd. Perfekt, 2014.

SIMKOVÁ, Monika. *Slovenské hrady, zámky a kaštiele. História, povesti, zaujímavosti, panovníci*. Bratislava : Foni book, 2016.

MARÁKY, Peter – ORŠULOVÁ, Jana – KOLLÁR, Daniel. *Hrady, zámky a kaštiele na Slovensku*. Bratislava : Slovart, 2017.

LACIKA, Ján. *700 slovenských hradov, zámkov, panských sídiel, pevností*. Bratislava : Vyd. Ikar. 2010.

POLLA, Belo. *Hrady a kaštiele na Východnom Slovensku*. Košice : Východoslovenské vydavateľstvo, 1980.

4. Umelecké slohy: románsky, gotický, renesancia, barok, neoklasicizmus ... boli spracované vo veľkých kolektívnych monografiách z hľadiska dejín architektúry i praktického využitia stavieb, ich úprav, umeleckého stvárnenia, osobností, ktoré boli spojené so stavbou, vlastníctvom, životom v ich múroch alebo s rekonštrukciou týchto pamiatok.

5. Mnohé hrady, kaštiele, zámocké parky, kúrie a pod. zachraňujú občianske združenia, ktoré majú vlastné webové stránky.